

Valokuvaajat Panu historioitsijoina

Vanhat valokuvaajat eli "ALTE Kameraden" on nostettu arvoon ansaitsemaansa Oulussa. Uuno Laukan Oulun uusinta historiaa vuosikymmeniä taaksepäin valottanut näyttely osoitti, kuinka merkittävä ja korvaamaton dokumentoija valokuvaaja oikealla hetkellä, oikealla paikallaan ollessaan on. Tällainen kuvaaja-todistaja voi olla yhtä hyvin amatööri kuin ammattilainen. Molemmat ryhmät ovat edustettuina Oulun vanhojen valokuvaajien kunniaaassa kaartissa.

Pohjois-Pohjanmaan museon julkaisi äskettäin julkaisusarjansa "kolmosena" Oulun valokuvia ja kuvaajia 1800-luvulta. Jopa tuli mielenkiintoinen kirjanen! Oikein hytkähdytti, arvaatte sen. Varmaan tekin kiiruhdatte kirjaseen hankkimaan! Museomaisterit, Aimo Kehusmaa ja Aulis Forss, ovat tehneet hyvää työtä, sillä kirjaseen sisältyy, paitsi edustava valikoima Oulun vanhimpia kuvia, monisuvinen historiikki Oulun kuvauksesta ja kuvaajista. Uutta, suurimmalta osaltaan tähän

saakka julkistamattomaksi jäänyttä historiaa, joka alkaa ensimmäisestä Krimin sodan jälkeisestä vuodesta (1857). Asian selvittämistä näyttää yllättävän paljon auttaneen Oulun Wiikko-Sanomia (suosittelen tätä alkuperäistä nimimuotoa sekavan käytännön yhdenmukaistamiseksi)-lehden tutkistekeleminen.

Historiikin kirjoittajat ja kirjan toimittajat eivät näytä nimeävän yhtään henkilökuvaa Mahdotontakaitämä olisikin, tiedämmehän, kuinka laiskoja ihmiset ovat merkitsemään kuviansa taakse, kuka (mikä), missä, milloin ja kenen. Merkittävää kyllä, että ammattikuvamotkaan eivät vielä tänä päivänä näkään ole keksineet keinoa, jolla edes vuosiluku saman tien tulisi mukaan kuvanreunaan. Museomaisterit ovat painataneet yhtenä vanhimmista varsinaisista henkilökuvista 1860-luvulta rouva Jenny Löthmanin ns. käyntikorttivalokuvan, jonka on ottanut Oulussa kymmeneen vuotta ahkerasti vierailut oululaisten ensimmäinen varsi-

nainen "hovikuvaaja" Lars Johan Peldan. Rouva Löthman oli syntyjään Oulun kuuluja Niskoja, jotka tietävästi ovat kokonaan kadonneet eivät vain katu — vaan kuvasta yleensäkin. Kysymys on tietenkin Oulun museon käytössä olleista kuvista. Muistelen, että niihin ikivanhoihin oululaiskuviin, jotka helsinkiläistynyt oululainen Kaj Snellman, Oulun historiaa monin tavoin kirjoittaneen ja kirjanneen sukunsa perinteille uskollinen jäsen, minulle pari kesää sitten näytti, kuului eräs henkilökuvaa (vai olikohan peräti perheportreetti) jota nyt uskaltaisinkin pitää Oulun vahimpana henkilökuvana. Minusta kun tuntuu, että se oli suku- ja henkilötietojen avulla ajoitettavissa vv. 1859—60 taitteeseen. Etten vain kirjoittanutkin tästä kuvasta...

Oulun ensimmäinen oululainen, Oulun kirjastoissa ollut ja täällä kauan vaikuttanut valoman, syntyjään Juho Niilonpoika Pirttimaan Torniossa. Hänestä ja hänen tekemisistään on ollut puhetta. Museon kirjaseen sisältyy hänen vanhimmaksi ajoitettu maisema- ja tilannekuvansa Pokkisen sillan rakentamisen alkuvaiheista 1866. Taisin nähdä kuvan ensimmäisen kerran ansioituneen Oulun kuvien kerääjän neiti Anna Forsbergin kodin seinällä, sen jälkeen suurennettuna

Oulun Säästöpankin Kirkkokatu 10 ikkunasissa, jossa muistaakseni ensimmäisen kerran, oli julkisesti näytteillä näitä nyt jo varsin yleisiä ylisuuria suurennoksia. Kun Oulun sillat 1869 olivat valmiit, kuvasi Björkman panoraamakuvastajan, kuusi kuvaa Pokkitörmältä Tuiran sillalle, Toivonsaaren ranta äärimmäisenä oikealla. Tämä ainutlaatuinen historiallinen kuva-vasarja on nykyisin Ainolassa museon seinällä suurennettuna. Kirjasessa se täyttää keskiaukeaman. On historiaa! Suomen ensimmäisiä reportaasivalokuvaajia, toteavat kirjoittajat.

Otetaanpa tähän mukaan vanha kuva Kirkkokadun taloista. Siinä näkyy oikealla myös nikkari Björkmanin talo, joka sijaitsee sillan ristillä, jolla nyt kohoaa Mannerheimin puiston reunassa

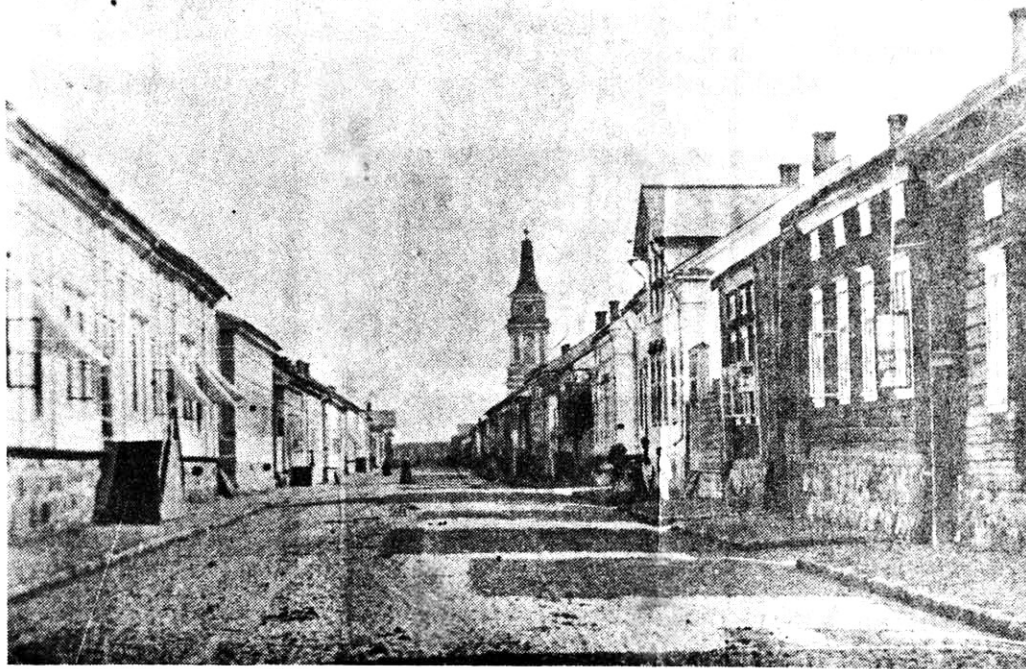
Eteläpohjalaisten patsas. Koko kortteli paloi kesällä 1916, ja tunnettiin 2. maailmansotaan saakka Oulun Palotonttina. Kuvassa vasemmalla on kuuluisa J.W. Snellmanin kauppakartano, talo, joka vieläkin kuuluu katukuvaan. (Kauppaneuvoksen nimessä oli aina "tuplaville", valtioneuvosserkun, kuuluisimman "JV:n", ei koskaan.). Oman kuvani sain kerran Raahessa Aurion täditiltä, syntyjään Martta Grekelä Oulusta. Kuva ei ole harvinaisimpia.

Oulun vanhimpana ajoitettuna maisemakuvana esitellään kirjasesse tälläkin palstalla kerran vanhimpana esitelty kuva: näkymä Pokkitörmältä nykyisen

Aströmin puiston suuntaan. En ollut nähnyt alkuperäistä kuvaa tai ainakaan sen taustaa, jossa nyt sanotaan, suomennettuna, että näkymä sahan tienoilta

Oulusta...

Mainiosta Ina Liljeqvististä ja eräistä muista kuvista toiste. Panu

Oulun Kirkkokatua 1860-luvun lopulla. Tämä kopio on Pohjois-Pohjanmaan museosta, eikä hän vain Björkmanin näppäämä keskikesän kuumimpana päivänä. Oikealla kolmas tummapintainen talo nikkari Björkmanin kartano, seuraava A.O. Snellmanin (sittemm. August Snellman), kadun toisella puolella nyk. Marjamaan kulmatalo. Vasemmalla J.W. Snellmanin kauppakartanon julkisivu ja aikakaudelle tyyppilliset portaat, talo tunnistettavissa tänäkin päivänä. Kuvattu Sepänkadun kulmasta.